

Dr. Tóth Gergely (Fort Lauderdale/Budapest):

Rendezett állapotba került a magyar reformátusság által 1921-ben alapított Ligonier-i Bethlen Otthon múzeuma és levéltára

Elsőként megjelenik a Calvin Synod Herald (Cleveland) 2024/11-12. számában

A régi pennsylvaniai bányavidék közepén elhelyezkedő Ligonier kisváros hegyoldalában álló Bethlen Otthont már 2003 óta ismertem, elsősorban a magyar emigráció és diaszpóra tárgyi emlékeit fényképeken megörökítő munkám (www.magyarnegyed.com) kapcsán. Többször jártam ott, legutóbb még Nt. ifj. Bertalan Imre igazgatósága idején, s tudtam arról is, hogy levéltár és múzeum is működik az intézményben, de rendezetlen, nem látogatható állapotban.

Ft. Dr. Krasznai Csaba püspök úr tavaly, 2023-ban megkért, hogy az az évi fényképező utam során (eredetileg nem érintettem volna Ligoniert) keressem fel az Otthont és helyzetfelmérés céljából készítsék képeket, mivel megvan a szándék az gyűjtemény rendezésére. Ezt meg is tettem, áldatlan állapotokat találva.

FOTÓ: DR. TÓTH GERGELY 2023

A rendezés előtti állapot (1-2. kép)

Nt. Dr. Posta Józseffel (Duquesne és Vintondale lelkésze, a Levéltár és Múzeum volt kurátora) beszélgetve aztán többször felmerült, hogy a rendezésre én volnék a legalkalmasabb, mint az anyagot a jelenleg őmellette leginkább ismerő személy, de ennél tovább a részünkről nem jutott a dolog. Így hát csak részben lepett meg, amikor márciusban a püspök úr felkért a helyszín idén nyári rendbetételére, amely a feltétele volt annak, hogy az a közel-, s reméljük a távolabbi jövőben is eredeti helyén maradjon, a ma már amerikai tulajdonban (Concordia Lutheran Ministries) lévő Bethlen Otthon falain belül.

Floridából felutazva május 23-án vettem át a kulcsokat és láttam munkához, és augusztus 15-én adtam át az elvégzett munkát Krasznai püspök úrnak.

Feladataim közé tartozott a korábbi két nagy és három kis helyiségben felhalmozódott, ömlesztett, csak részleteiben rendszerezettnek mondható anyag átnézése, az oda nem való dolgok kiszűrése, az azonos jellegű tárgyak rendszerezése és csoportosítása, a bútortat hozzáigazítása a rendelkezésre álló hely méretéhez, és egy nagy helyiségben kiállítótér kialakítása a falak bevonásával és tartalom szerint felcímkézett polcrendszer építésével.

Összességében egy egyedülálló kollekciónról beszélhetünk, mely az alábbiakat tartalmazza:

-Megszűnt ill. jelenleg is működő, amerikai, kanadai, s néhány más országbeli református templomaink és gyülekezeteink jegyző- és pénztárkönyvei (kb. 1900-al kezdődően, olyan “kuriózumszámba menő”, már rég megszűnt templomoktól is mint Rossiter, Pocahontas, vagy Chicago South Side), hirdetései, bulletinjei, jubileumi kiadványai, levelezései, egyéb nyomtatványai, fényképei...;

-Amerikai magyar (református és világi) sajtótermékek, köztük a Calvin Synod Herald, a Testvériség/Fraternity, a Reformátusok Lapja és még vagy félszáz más újság vagy folyóirat számai, beleértve néhány ritkaságot is, mint pl. a Dongó c. vicclap 1903-1905 közötti bekötött példányai;

-Énekes- és imakönyvek, bibliák, egyéni öreg amerikás vagy későbbi eredetű bejegyzésekkel és/vagy az adott templom pecsétjével. Ezen belül néhány régebbi biblia is, melyeket a lezárt vitrinben helyeztem el;

-Egyházi és világi egyleti zászlók (14-15 db. nagyméretű, komoly kivitelezésű), dísz-szalagok, jelvények;

-Úrasztali terítők és egyéb textíliák, néhányukban az adott templomra vagy a készítőre vagy adományozóra utaló hímzéssel;

-Istentiszteleti kegytárgyak, templomi szentedények, templomok emléktáyerjai stb. a vitrinekben;

A 2024 nyarán kialakított kiállítási tér (3-6. kép)

-Régi, történelmi értékű, templomi és egyéb fényképek keret nélkül, dobozokba rendezve, vagy bekeretezve, az egyik raktárszobában tárolva, komolyabb mennyiségben;

-Négy darab jó állapotban fennmaradt lelkészi palást, ebből kettőről tudjuk, kié volt, valamint egy tucatnyi lelkészi főveg;

-Három díszkalap (egy egyleti díszkalap, egy XIX. sz.-i monarchiabeli vasutas kalap, és egy régi (szintén XIX. sz.-i?) katonatiszti kalap, a vitrinben kiállítva;

-Templomi és egyesületi alapítólevelek, adakozók vagy háborús elesettek névsorai, nyilatkozatok (proklamációk), festmények és egyéb dokumentumok, melyek zömét a falakon helyeztem el;

-Észak-amerikai magyar lelkészeink tárgyi és írásos hagyatéka, levelezései, relikviái, kitüntetései, köztük Béky Zoltán, Nagy Lajos vagy Bütösi János püspököké;

-Észak-amerikai magyar lelkészeink saját művei-kiadványai, ezek közül számos dedikált példány;

-A Bethlen Otthon működésének iratai különböző időszakokból;

-A Bethlen Naptár szerkesztési kellékei;

-A régi kiadványok (Fraternity/Testvériség, Bethlen Naptár, énekeskönyvek) nyomdai kliséinek sokdoboznyi készlete, fényképek és cikkek lenyomatai;

-A Bethlen Otthon idősök otthona részlegének régi szárnyaiból származó, dokumentumértékű adakozó-adományozó réztáblák;

-Az amerikai magyarság életére, munkásságára, teljesítményeire vonatkozó kiadványok;

-Hang- és képanyag (régebbi műszaki szintűek, elsősorban hangszalagok, filmtekercsek, bakelit lemezek, diaképek), főként prédikációk, rendezvények, ill. amerikai magyar rádióadások felvételei), valamint néhány DVD;

-Régi gyülekezeti és egyleti pecsétek;

-A Hungarian Reformed Federation of America/Amerikai Magyar Református Egyesület vegyes iratanyaga, közte az Egyesület biztosított anyakönyvei, illetve tagsági kartotékjai száz évre visszamenően, nagyszámú dobozban, egyedülálló eszmei értéket képviselve;

-Az egyháztestek (az Amerikai Magyar Református Egyház és a Kálvin Egyházkerület) iratanyaga;

-Az American Hungarian Federation/Amerikai Magyar Szövetség és más országos magyar szervezetek vegyes iratanyaga;

-A korábban országos hálózatú Verhovay, jelenlegi nevén William Penn segélyegyletre vonatkozó tételek;

-1956-ra vonatkozó irat- és újságanyag;

-A Szentkorona 1978-as hazaszállítással és az ez elleni tiltakozással kapcsolatos újságcikkek és iratok;

-Mindszenty hercegprímásra vonatkozó könyvek és kiadványok;

-Nagyméretű festmények, kiállítási tablók, nagyméretű ábrák;

-Valamint néhány egyéb jellegű tárgy: Béky püspök mellszobra, a Bethlen Otthonnak az egyik volt lakó által készített makettje, egy majd 200 éves hortobágyi csikós szűr, egy régi cimbalom, egy Bocskai-zakó, a Los Angeles-i Első Magyar Református Egyház írógépe, a Bethlen Otthon legújabb, 2005-ben épült szárnya kapavágási ásója, egy templomi bingó-sorsoló henger, egy (dekorációnak készült) szőlőprés a daytoni templomból, a Levéltár korábbi, akkoriban nagyobb terjedelmű könyvtárájának katalógus-kártyái, nagyméretű festmények és egy beltéri székely kapu a folyosón, egy 1930-as évekbeli, Magyarországon készült kézzel festett népi bútoregyüttes, egyéb kisebb műtárgyak, és egy kis, meglehetősen egységes stílusú, faragott fa tételeket tartalmazó, de különböző református templomokból származó "templomsarok": egy szószék, egy mőzessék, egy keresztelődény és egy pulpitus, énektáblákkal kiegészülve.

Ahol a tárgyak törékeny vagy sérülékeny állapota megkívánta (pl. a régi keretezett fényképek vagy töredező papírú jegyzőkönyvek esetén), ott kétnyelvű figyelmeztető jelzéseket helyeztem el.

Ugyancsak elhelyeztem egy kétnyelvű üdvözlőtáblát, és a gyűjtemény 2024-es rendezésével kapcsolatos ismertető táblát.

A terem négy nagyméretű ablakából kettőt – ideiglenes megoldásként – napvédő lemezzel láttam el.

Saját érdeklődésből a gyűjtemény számos tételét szabadidőmben lefényképeztem.

FOTÓ: DR. TÓTH GERGELY 2024

Az egyik legfontosabb feladatunknak azt tartom, hogy nyomatékosan emlékeztessük a még meglévő templomainkat és más intézményeinket, hogy a Bethlen Múzeum és Levéltár talpra állt, rendezett állapotba került, és amennyiben ezen intézmények bezárnának, mindenképpen juttassák el írott és tárgyi emlékeiket Ligonierba, hiszen egyébként azok nagy valószínűséggel elkallódnak. Ezt tehát aktívan és rendszeresen “reklámozunk” kell, a tulajdonos Concordia Lutheran Ministries vezetőségével egyeztetni az anyagleadás hivatalos lehetőségéről, illetve ki szükséges dolgozni annak gyakorlati módját.

FOTÓ: DR. TÓTH GERGELY 2024